
Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2024:3y

Valsedelsdistributionen

Kyrkorättsnämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse 2024:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt tre: Valsedelsdistributionen.

I yttrandet behandlas också motionen 2024:37, Valsedlar vid kyrkliga val.

Skrivelsen

I denna del av skrivelsen lägger kyrkostyrelsen fram förslag till ändringar i kyrkoordningens bestämmelser gällande bidrag till och beställning av valsedlar. Ändringarna föranleds av det beslut som kyrkomötet 2023 fattade om att kyrkostyrelsen från och med kyrkovalet 2025 ska genomföra en samlad distribution av alla via kyrkostyrelsen tryckta valsedlar direkt från tryckeri till respektive valnämnd. Ansvaret för valsedelsdistributionen är inte reglerat i kyrkoordningen, utan regleras enbart i de närmare bestämmelserna om direkta val. Detta har resulterat i att *Kyrkostyrelsens beslut med närmare bestämmelser om direkta val* (SvKB 2024:2) har reviderats. Den reviderade versionen har trätt i kraft den 1 juli 2024. Däremot finns det i sammanhanget relevanta bestämmelser om bidrag och beställning av valsedlar i 38 kap. 32 och 33 §§ kyrkoordningen. För att det ska vara praktiskt möjligt att uppfylla kyrkomötets beslut om en ändrad ansvarsfördelning avseende distributionsfrågan föreslås nu vissa förändringar i nämnda bestämmelser gällande hur många valsedlar en grupp kan beställa via kyrkostyrelsen. Detta får i sin tur följdverkningar för hur stort bidrag som kan utgå för sådana valsedlar. Således föreslås att det i kyrkoordningen införs en reglering som innebär att kyrkostyrelsen på beställning av en nomineringsgrupp tillhandahåller valsedlar motsvarande 0,7 per röstberättigad i respektive valkrets som nomineringsgruppen ställer upp i. Vidare föreslås att det bidrag som kan utgå för valsedlar beställda via kyrkostyrelsen begränsas på motsvarande sätt. Ändringarna föreslås träda i kraft omedelbart.

Kyrkorättsnämnden noterar att kyrkomötet 2023 beslutade att bifalla en motion om ändrade valrutiner, utan föregående, erforderlig utredning och konsekvensanalys samt med mycket kort framförhållning till närmaste kyrkoval och ikraftträdande.

Beslut om valsedelsbidrag för de olika valen fattas av respektive beslutande organ, det vill säga kyrkofullmäktige, stiftsfullmäktige och kyrkomötet. I skrivelsen uppger kyrkostyrelsen att även om församlingar/pastorat behöver ta höjd för kommande bidrag i årets budget, så finns det inget krav på att själva beslutet om bidrag behöver fattas förrän först nästa år – det vill säga först efter att de föreslagna ändringarna trätt i kraft. Kyrkostyrelsen uppger också att det kommer att informeras om detta i det material som går ut från valkansliet. Kyrkorättsnämnden konstaterar med anledning av detta följande. I sak är det korrekt att beslut om bidrag inte behöver fattas redan i år. Vid beställningen av valsedlar måste dock beslut om bidrag kunna styrkas. Med beaktande av att beställning av valsedlar ska ske senast den 15 april 2025 (valåret) och att ordinarie fullmäktigesammanträden normalt hålls i maj (och november) varje år, kan inte kyrkorättsnämnden instämma i kyrkostyrelsens resonemang om att det ska gå att hinna handlägga ett ärende om valsedelsbidrag via den ordinarie sammanträdesordningen, efter att de föreslagna ändringarna trätt i kraft. Skulle besluten om val-

sedelsbidrag hänskjutas till vårens fullmäktigesammanträden skulle det medföra att samtliga nomineringsgrupper tvingas göra utlägg för valedelsbeställningarna, eftersom valedlarna då ska betalas av nomineringsgrupperna i förskott, och att beslutade bidrag får återbetalas till grupperna i efterhand. Alternativet vore att kalla till extra-insatta fullmäktigesammanträden för att möjliggöra beslut om valedelsbidrag efter ikraftträdandet men innan valedelsbeställning. Det är dock inte en önskvärd eller resursmässigt hållbar ordning, varför kyrkorättsnämnden avråder kyrkostyrelsen och valkansliet från att gå ut med sådan information. Istället bör det fokuseras på snabb och korrekt information så att ärendena om valedelsbidrag kan beredas redan under hösten och beslutas vid fullmäktigesammanträdena i november 2024, trots att även kyrkomötet kommer att ta ställning till förslagen först i november 2024.

I skrivelsen föreslås ändringarna i kyrkoordningen träda i kraft omedelbart. Ingenting sägs om eventuella behov av övergångsbestämmelser. Kyrkorättsnämnden kan dock konstatera att det inte torde finns några behov av övergångsbestämmelser.

Kyrkorättsnämnden har utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot de av kyrkostyrelsen föreslagna ändringarna i kyrkoordningen.

Motionen

I motion 2024:37, Valedlar vid kyrkliga val, föreslås kyrkomötet besluta att avslå kyrkostyrelsens förslag till ändringar i 38 kap. 32 och 33 §§ kyrkoordningen. Som motivering framför motionärerna bland annat följande. Den snabba hanteringen av frågan har inneburit att tillämpning av beslut har behövt påbörjas redan innan besluten är fattade. Det innebär också en stor osäkerhet eftersom kyrkomötets beslut kommer att fattas mindre än 12 månader innan kyrkovalets genomförande. Beslutet kommer också efter att valnämnder, kyrkoråd och stiftsstyrelser har berett förslag till budget för 2025 för beslut i respektive fullmäktige i november 2024. Att utan en gedigen utredning, och kännedom om förändringen i god tid, vältra över kostnader på församlingarna och pastoraten är mycket olyckligt. Vilka kostnader som kommer att uppstå för den nya hanteringen av valedlarna i respektive valnämnd i församlingar och pastorat är inte utrett och innebär en okänd konsekvens av det beslut som fattats. Beslutet har inneburit att det skett en väsentlig förändring av principerna för kyrkovalets genomförande, då ansvaret för deltagande i kyrkovalet nu i mycket stor omfattning flyttas från nomineringsgrupperna till den kyrkliga organisationen – inte minst till valnämnder i församlingar och pastorat. I den snabbutredning som kyrkokansliet genomfört har det inte närmare utretts vilka konsekvenser denna överflyttning av ansvar innebär för valnämnderna respektive anställda medarbetare, som kommer att behöva utföra nya arbetsuppgifter och ta ett nytt ansvar. Detta kommer eventuellt också medföra andra krav på bemanning och närvaro under sommaren 2025. En sådan omfattande förändring som kyrkostyrelsens förslag innebär behöver föregås av en mer omfattande utredning och konsekvensanalys. Eftersom det parallellt pågår ett arbete som kan innebära ett nytt valsystem med gemensamma valedlar för alla nomineringsgrupper så finns det också en risk att denna förändring endast kommer att tillämpas vid ett enda kyrkovalet, för att redan vid valet 2029 ha ersatts av ett annat system.

Kyrkorättsnämnden har utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot motionens förslag. Kyrkorättsnämnden noterar dock att det är svårt att överblicka vilka konsekvenser ett bifall till motionen skulle få i förhållande till pågående processer, redan fattade beslut och den korta tid som kvarstår till kyrkovalet.

Uppsala den 31 augusti 2024

Kn 2024:3y

På kyrkorättsnämndens vägnar,

Roberth Krantz, ordförande

Heidi Stenberg, sekreterare

Närvarande och beslutande: Roberth Krantz (ordförande), Anna-Lena Järvstrand, Mats Törnered, Margareta Nisser-Larsson, Margareta Andersson, Mattias Benke, Sten Janson och biskop Susanne Rappmann